

УДК: 159.9

ISSN: 1857-9825

ПСИХОЛОГИЈА

НАУКА И ПРАКТИКА

ИНСТИТУТ ЗА ПСИХОЛОГИЈА
Филозофски факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Декември, 2024
Година VIII, Број 15

ПСИХОЛОГИЈА: НАУКА И ПРАКТИКА

Година VIII, Број 15, 2024 година

Издавач:

Институт за психологија

Филозофски факултет

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

РЕДАКЦИЈА

Проф. д-р Калина Сотироска Иваноска, *главен и одговорен уредник*

Проф. д-р Николина Кениг

Проф. д-р Орхидеја Шурбановска

Проф. д-р Ана Фрицханд

МЕЃУНАРОДЕН УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Проф. д-р Миклош Биро, Србија

Проф. д-р Вивиана Лангер, Италија

Проф. д-р Стивен Тома, САД

Проф. д-р Станислава Стојанова, Бугарија

Проф. д-р Мери Тадинац, Хрватска

Проф. д-р Еуген Аврам, Романија

Проф. д-р Панајотис Цакирпалоглу, Република Чешка

Технички секретар: доц. д-р Маја Корубин Корлука

Лектура на македонски јазик: Кристина Закоска - Друштво за интелектуални услуги СТАР-ДТ ДООЕЛ

Техничка обработка: ДПТУ “Студентски Сервис“ ДОО - Скопје

Адреса: Институт за психологија, Филозофски факултет,
бул. „Гоце Делчев“, 9А, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

E-mail: pssp@fzf.ukim.edu.mk

PSYCHOLOGY: SCIENCE AND PRACTICE

Volume VIII, Number 15, 2024

Publisher:

Institute of Psychology

Faculty of Philosophy

Ss. Cyril & Methodius University in Skopje

EDITORIAL BOARD

Prof. Kalina Sotiroska Ivanoska, PhD, *Editor In Chief*

Prof. Nikolina Kenig, PhD

Prof. Orhideja Shurbanovska, PhD

Prof. Ana Frichand, PhD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Prof. Mikloš Biro, PhD, Serbia

Prof. Viviana Langher, PhD, Italy

Prof. Stephen Thoma, PhD, USA

Prof. Stanislava Stoyanova, PhD, Bulgaria

Prof. Meri Tadinac, PhD, Croatia

Prof. Eugen Avram, PhD, Romania

Prof. Panajotis Cakirpaloglu, PhD, Czech Republic

Technical Secretary: Doc. Maja Korubin Kjorluka, PhD

Language Editing: Kristina Zakoska – Company for Intellectual Services STAR-DT LLC

Technical preparation: DPTO “Student Service” LLC – Skopje

Address: Institute of Psychology, Faculty of Philosophy,
blvd. „Goce Delcev“, 9A, 1000 Skopje, Republic of North Macedonia

E-mail: pssp@fzf.ukim.edu.mk

Содржина

ОД УРЕДНИКОТ.....	7
ОТКЛУЧУВАЊЕ НА СРЕКАТА: КАКО ПОДДРШКАТА ОД НАСТАВНИЦИТЕ И СОУЧЕНИЦИТЕ, УЧЕСТВОТО НА УЧЕНИЦИТЕ И ПРИТИСОКОТ ОД УЧИЛИШНИТЕ ОБВРСКИ ЈА ОБЛИКУВААТ УЧИЛИШНАТА САТИСФАКЦИЈА Калина Сотироска Иваноска, Шерузе Османи Балажи, Лулјета Беџети, Ибрахим Незири	21
СЕНЗИТИВНОСТА НА ПРОЦЕСИРАЊЕ НА СЕНЗОРНИ ДРАЗБИ И МОДЕЛОТ НА ГОЛЕМИТЕ ПЕТ КАЈ СТУДЕНТИТЕ Маја Корубин Ќорлука, Ангелина Танева Вешоска	23
ДЕЛУЗИИТЕ И ХАЛУЦИНАЦИИТЕ КАКО АБЕРАНТНИ ЗАКЛУЧОЦИ Васка Лешоска.....	37
ТРАНЗИЦИЈА НА ЖЕНАТА КОН МАЈЧИНСТВО – МАТРЕСЦЕНЦИЈА Даниела Неделкова	49
ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ДИЗАЈНИРАЊЕ НА НАСТАВНИ МАТЕРИЈАЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК Елизабета Томевска-Иливеска, Мартина Трајковска, Марија Крстаноска.....	87
ДАЛИ САМОПРОЦЕНКИТЕ И ПРОЦЕНКИТЕ НА ДРУГИТЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И ФИЗИЧКА АТРАКТИВНОСТ СЕ ПОВРЗАНИ СО САМОПОЧИТУВАЊЕТО? Зоран Михајловски.....	113
ПРИФАЌАЊЕ НА ДИЈАГНОЗАТА ОД СТРАНА НА РОДИТЕЛИТЕ НА ДЕЦА СО НАРУШУВАЊЕ ОД АУТИСТИЧЕН СПЕКТАР Силвана Филипова, Василка Галевска Јовчевски, Билјана Аризанкоска Ефтимова, Дита Торте-Чиче, Билјана Крстевска Кокорманова.....	115
НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ – ОСНОВА ЗА ИЗРАБОТКА НА МОДИФИЦИРАНА НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО ПОПРЕЧЕНОСТ Снежана Трпевска, Жанета Чонтева	137
ВРЕДНОСТИ, ЦРТИ НА ЛИЧНОСТА, СМИСЛА ВО ЖИВОТОТ И ЗАДОВОЛСТВО ОД ЖИВОТОТ КАЈ СТУДЕНТИТЕ Ана Ѓорѓевиќ.....	174
НАСИЛСТВО И НЕМОЌ – ПОГЛЕД КОН РАНЛИВОСТА И НАДМИНУВАЊЕТО Маја Цветаноска, Иван Христов, Лина Костарова-Унковска, Шерузе Османи- Балажи	196
ДИНАМИКАТА НА ДЕЗИНФОРМАЦИИТЕ ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО: ПСИХОЛОШКИ И СОЦИОПОЛИТИЧКИ ПЕРСПЕКТИВИ Матеј Тројачанец	197
СРАМ – ГЕШТАЛТ ПРИСТАП: ТЕОРИЈА, МЕТОДОЛОГИЈА И ПРАКТИЧНИ ИМПЛИКАЦИИ Ели Гроздановска	221

Contents

EDITORIAL NOTE..... 8

UNLOCKING HAPPINESS: HOW TEACHER AND CLASSMATE SUPPORT, STUDENT PARTICIPATION, AND SCHOOLWORK PRESSURE SHAPE SCHOOL SATISFACTION
Kalina Sotiroska Ivanoska, Sherzue Osmani Ballazhi, Luljeta Bexheti, Ibrahim Neziri 9

SENSORY PROCESSING SENSITIVITY AND THE BIG FIVE MODEL AMONG STUDENTS
Maja Korubin Kjorluka, Angelina Taneva Veshoska 35

DELUSIONS AND HALLUCINATIONS AS ABERRANT CONCLUSIONS
Vaska Leshoska 48

WOMAN'S TRANSITION TO MOTHERHOOD – MATRESCENCE
Daniela Nedelkova..... 66

DESIGNING DIDACTIC-METHODICAL TEACHING MATERIALS FOR TEACHING THE MACEDONIAN LANGUAGE
Elizabeta Tomevska-Iliveska, Martina Trajkovska, Marija Krstanoska 67

DO SELF-ESTIMATES & ESTIMATES BY OTHERS OF INTELLIGENCE AND PHYSICAL ATTRACTIVENESS RELATE TO SELF-ESTEEM?
Zoran Mihajlovski 89

ACCEPTANCE OF THE DIAGNOSIS BY PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER
Silvana Filipova, Vasilka Galevska Jovchevski, Biljana Arizankoska Eftimova, Dita Torte-Chiche, Biljana Krstevska Kokormanova 135

THE CURRICULA-BASIS FOR CREATING MODIFIED CURRICULUM FOR STUDENTS WITH DISABILITIES
Snezana Trpevska, Zhaneta Chonteva 155

VALUES, PERSONALITY TRAITS, MEANING IN LIFE AND LIFE SATISFACTION AMONG STUDENTS
Ana Dorđević 157

VIOLENCE AND POWERLESSNESS - A LOOK AT VULNERABILITY AND OVERCOMING
Maja Cvetanoska, Ivan Hristov, Lina Kostarova-Unkovska, Sheruze Osmani-Balazhi 177

THE DYNAMICS OF MISINFORMATION IN CONTEMPORARY SOCIETY: PSYCHOLOGICAL AND SOCIOPOLITICAL PERSPECTIVES
Matej Trojcanec..... 220

SHAME – A GESTALT APPROACH: THEORY, METHODOLOGY, AND IMPLICATIONS FOR PRACTICE
Eli Grozdanovska 235

Од уредникот

Со големо задоволство ви го претставуваме најновиот број на научното списание „Психологија: наука и практика“, кој е посветен на значајниот јубилеј – 50 години од основањето на Институтот за психологија, Филозофски факултет-Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Овој специјален број ги содржи избраните трудови презентирани на Меѓународната научна конференција, која се одржа од 3 до 5 јуни 2024 година во Скопје, под мотото „50 години Институт за психологија“. Конференцијата собра истакнати научници, истражувачи и професионалци од областа на психологијата, како и од сродни дисциплини, кои преку своите излагања и трудови дадоа значаен придонес во продлабочувањето на разбирањето на психологијата како наука и практика.

Покрај трудовите произлезени од конференцијата, во овој број се вклучени и дополнително пристигнати ракописи кои, со својата научна релевантност и актуелност, тематски се вклопуваат во концептот на изданието и го збогатуваат неговиот содржински опсег.

Во бројот се застапени трудови што обработуваат широк спектар теми од современата психологија, при што особено се истакнува интердисциплинарниот пристап и начинот на кој психолошките аспекти се применуваат и интегрираат во други науки и истражувачки области. Трудовите ја рефлектираат важноста на психологијата како клучна дисциплина што нуди уникатни перспективи за разбирање и адресирање на комплексните предизвици во општеството и науката.

Веруваме дека содржините во овој број ќе претставуваат вреден извор на знаење и инспирација за научната заедница, како и поттик за нови идеи и истражувања.

Срдечно се благодариме на сите автори, рецензенти и учесници на конференцијата кои со својата посветеност придонесоа за креирање на ова издание. Особено сме горди што имаме можност да го споделиме овој јубилеен број со вас, нашите читатели.

Ве покануваме да уживате во читањето и да продолжите да ја поддржувате и унапредувате психологијата како наука и практика.

Со почит,

Калина Сотирска Иваноска

Главен уредник

„Психологија: наука и практика“

Editorial Note

It is with great pleasure that we present to you the latest issue of the scientific journal “Psychology: Science and Practice”, dedicated to a significant milestone – 50 years since the founding of the Institute of Psychology, Faculty of Philosophy-Skopje at Ss. Cyril and Methodius University in Skopje.

This special issue includes selected papers presented at the International Scientific Conference, held from June 3 to 5, 2024, in Skopje, under the motto “50 Years of the Institute of Psychology.” The conference brought together distinguished scholars, researchers, and professionals from the field of psychology, as well as from related disciplines, who through their presentations and papers made a significant contribution to deepening the understanding of psychology as both a science and a practice.

In addition to the papers originating from the conference, this issue also includes manuscripts submitted subsequently which, due to their scientific relevance and topicality, align with the thematic concept of the issue and further enrich its scope.

The issue features papers addressing a wide range of topics in contemporary psychology, with particular emphasis on the interdisciplinary approach and the ways in which psychological perspectives are applied and integrated into other scientific and research domains. These contributions reflect the importance of psychology as a key discipline offering unique perspectives for understanding and addressing complex challenges in society and science.

We believe this issue’s content will serve as a valuable resource for the scientific community and inspire new ideas and research endeavors.

We extend our heartfelt gratitude to all the authors, reviewers, and conference participants whose dedication made this publication possible. We are especially proud to share this jubilee issue with our readers.

We invite you to enjoy reading and to continue supporting and advancing psychology as a science and practice.

Sincerely,

Kalina Sotiroska Ivanoska

Editor-in-Chief

“Psychology: Science and Practice”